

POLITISK PLATTFORM

2018 – 2021

Vedtatt på SLUGs årsmøte 10. april 2018

INNHold

INNHold	1
1. OVERORDNET POLITISK MÅLSETNING	3
2. INNLEDNING	3
3. TEMATISKE MÅLSETNINGER	3
3.1. UTLÅN	4
3.1.1. ANSVARLIG UTLÅN	4
3.1.2. STATSOBLIGASJONER	4
3.1.3. KLIMAFINANSIERING	5
3.2. GJELDSSLETTE	5
3.2.1. ILLEGITIM GJELD	5
3.2.2. GJELDSREVISJON	5
3.2.3. BÆREKRAFTIGE GJELDSBYRDER	6
3.2.4. GJELDSSLETTEMEKANISMER	6
3.3. INTERNASJONALE FINANSINSTITUSJONER OG INVESTERINGER	7
3.3.1. INTERNASJONALE FINANSINSTITUSJONER	7
3.3.2. PRIVATE INVESTERINGER OG INVESTERINGSAVTALER	8

1. OVERORDNET POLITISK MÅLSETNING

Følgende krav og prinsipper danner grunnlaget for SLUGs arbeid, og støttes av alle SLUGs medlemsorganisasjoner.

SLUG krever:

1. Umiddelbar sletting av all illegitim gjeld, og all gjeld som ikke kan betjenes uten at det går på bekostning av grunnleggende menneskerettigheter.
2. At gjeldsslette og nye lån ikke betinges av kondisjonaliteter som undergraver demokratiske prosesser.
3. At alle typer utlån underlegges retningslinjer for ansvarlig finansiering.

Kravene må gjennomføres etter følgende prinsipper:

- Sletting av gjeld skal ikke finansieres gjennom redusert bistand
- Hensikten med gjeldsslette er fattigdomsbekjempelse, samfunnsutvikling og å styrke demokrati og selvbestemmelse i utviklingsland. Det må være åpenhet og innsyn rundt bruken av midlene
- Forhindre nye gjeldskriser gjennom strukturelle og institusjonelle endringer på globalt nivå, som også skaper jevnere maktforhold mellom land
- Det er to parter i enhver låneavtale. Tvister om tilbakebetaling skal løses av en nøytral tredjepart

2. INNLEDNING

SLUG jobber for gjeldsslette og en mer rettferdig finansarkitektur. Store gjeldsbyrder er i mange land til hinder for fattigdomsbekjempelse, oppfyllelse av grunnleggende menneskerettigheter og samfunnsutvikling. Mange land bruker mer ressurser på gjeldsnedbetaling enn på utdanning og helse til sammen, og utviklingsland er spesielt sårbare ovenfor svingninger i den globale økonomien.

De økonomiske strukturene bygger i dag på et skjevt maktforhold mellom rike og fattige land, og er med på å opprettholde global økonomisk ulikhet. Disse strukturene må endres slik at dagens gjeldskriser håndteres bedre og fremtidige kriser forhindres.

I løpet av 2000-tallet har flere titalls utviklingsland fått slettet gjeld gjennom ulike gjeldsslette-initiativer, men mange står nå på terskelen til en ny gjeldskrise. De siste årene har utviklingsland kunnet ta opp store lån med gunstig rente og verdens totale gjeld er nå rekordhøy. Ved utgangen av 2017 var 28 land klassifisert av IMF som i gjeldskrise eller i stor fare for å havne i gjeldskrise. Dette er nesten en dobling fra 15 land i 2013. Perioden 2018-2021 kan for mange land bli fatal på grunn av fallende råvarepriser og styrking av den amerikanske dollaren.

Til tross for at gjeldskriser er et tilbakevendende problem finnes det knapt noen internasjonale regler for ansvarlig finansiering. Dette gjør det svært vanskelig å forhindre at land havner i gjeldskriser. Mer rettferdige og forutsigbare regler og strukturer for utlån og låneopptak vil kunne hindre oppbyggingen av illegitim og ubetalbar gjeld, og sikre prinsippet om delt ansvar hos kreditor og debitor.

Det finnes heller ikke gode løsninger for land som allerede har havnet i en gjeldskrise, og det er et stort behov for en uavhengig internasjonal mekanisme for å håndtere gjeldskriser på en bedre måte i fremtiden.

3. TEMATISKE MÅLSETNINGER

SLUGs arbeid kan innordnes under tre hovedkategorier: 1) utlån, 2) gjeldsslette og 3) internasjonale finansinstitusjoner og investeringer.

Innenfor kategorien "utlån" jobber vi med ulike problemstillinger som er aktuelle før et lån blir gitt eller tatt opp, som for eksempel et ansvarlig rammeverk for långivning. I kategorien "gjeldsslette" plasserer vi ulike problemstillinger som oppstår etter at et lån er tatt opp eller gitt, som for eksempel restrukturering og behovet

for en gjeldsslettemekanisme. Den siste kategorien, "internasjonale finansinstitusjoner og investeringer" er en snevrere kategori, men favner allikevel mange problemstillinger både i forkant av, under og etter låneopptak.

3.1. UTLÅN

Uansvarlig utlån og låneopptak har ført til tilbakevendende gjeldskriser i mange århundrer. Likevel finnes det knapt noen regler for ansvarlig finansiering internasjonalt. For å hindre nye gjeldskriser er det essensielt å endre måten dagens utlån foregår på. SLUG jobber for å innføre regler for ansvarlig utlån innen alle typer utlån og for at klimatiltak ikke skal finansieres gjennom nye lån.

3.1.1. ANSVARLIG UTLÅN

Et lån er en avtale mellom to parter. Långiver og låntaker bør begge ha ansvar for og plikt til å sikre at lån blir gitt på rettferdige vilkår og at låntaker er i stand til å betjene lånet. Selv om FN har lansert prinsipper for å fremme ansvarlig utlån og låneopptak, er det ikke internasjonal enighet om hva ansvarlig finansiering innebærer, og det finnes heller ikke et rammeverk som tydelig definerer begrepene. Regler for ansvarlig finansiering og en institusjon for å håndheve dem må komme på plass for å forhindre nye gjeldskriser. Det er viktig at alle typer utlån blir underlagt retningslinjer for ansvarlig utlån; tradisjonell långivning så vel som eksportkreditter og kjøp av statsobligasjoner.

UNCTAD (UN Conference on Trade and Development) sine prinsipper for ansvarlig utlån og låneopptak, Eurodads Charter for ansvarlig finansiering og Afrodads Charter for ansvarlig låneopptak er gode utgangspunkt for et juridisk bindende rammeverk.

SLUG krever at:

- det må opprettes et juridisk bindende internasjonalt rammeverk for ansvarlig finansiering, og norske myndigheter må bidra aktivt i utviklingen av denne
- norske myndigheter jobber for at UNCTADs prinsipper for ansvarlig utlån og låneopptak (2012) konkretiseres og utdypes slik at de lettere kan anvendes av stater
- flere stater og internasjonale finansinstitusjoner slutter opp om UNCTAD-prinsippene og at prinsippene implementeres i bilaterale og multilaterale lånetransaksjoner
- alt norsk utlån – også gjennom Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK), Eksportfinans og Statens pensjonsfond Utland – foregår under retningslinjer for ansvarlig utlån og at UNCTADs prinsipper for ansvarlig utlån og låneopptak følges
- norske myndigheter støtter initiativer som bistår utviklingsland i kompetansebygging på ansvarlig lånetaking

3.1.2. STATSOBLIGASJONER

Investeringer i statsobligasjoner er i praksis lån til stater. Gjennom Oljefondet låner Norge ut penger til en rekke undertrykkende og udemokratiske regimer som er ansvarlige for grove menneskerettighetsbrudd. Dette er mulig fordi dagens etiske retningslinjer for Oljefondet ikke omfatter investeringer i statsobligasjoner. Norske kommuner, banker og pensjonsfond investerer også i statsobligasjoner. SLUG mener investeringer i statsobligasjoner må underlegges retningslinjer for ansvarlig utlån. Retningslinjene må som et minstekrav sørge for at norske investeringer følger krav om åpenhet og parlamentarisk deltagelse i utstederlandet og at UNCTADs prinsipper for ansvarlig utlån og låneopptak følges.

SLUG krever at:

- Oljefondet er en ansvarlig långiver og innfører etiske retningslinjer for investeringer i statsobligasjoner
- norske kommuner innfører etiske retningslinjer for investeringer i statsobligasjoner
- norske selskaper, banker og investorer bør utvide sine etiske rammeverk til også å omfatte statsobligasjoner

3.1.3. KLIMAFINANSIERING

I 2015 ble verdens ledere enige om Paris-avtalen under FNs klimakonvensjon. Avtalen slår fast at hovedansvaret for finansiering av klimatiltak ligger hos industrilandene, som har det historiske ansvaret for den globale oppvarmingen. Mange utviklingsland er helt avhengige av økonomisk støtte, både for å nå sine nasjonale utslippsmål og for å tilpasse seg klimaendringene som allerede rammer.

Norge og andre rike land er forpliktet gjennom Paris-avtalen til å ta den største delen av regningen for å nå målene i avtalen. Likevel finnes det eksempler på finansieringsløsninger for klimatiltak som vil legge urettmessig stor del av betalingsbyrden på fattige land, blant annet gjennom lån, garantier eller eksportkreditter. Dette kan føre til at land som allerede sliter med store gjeldsbyrder vil opparbeide seg enda mer gjeld og at finansieringen av klimatiltak på denne måten bidrar til nye gjeldskriser.

Det er internasjonal enighet om at den totale klimabistanden skal oppskaleres til 100 milliarder dollar årlig innen 2020. Mange rike land rapporterer inn store mengder lån, og i 2017 var det så lite som én fjerdedel av offentlig klimafinansiering fra rike land som ble gitt i form av gaver. Lånene som blir gitt rapporteres også ofte med alt for stor gave-verdi, og nedbetalingen fra utviklingslandene er dermed med i regnestykket når det globale nivået av klimafinansiering skal beregnes. De reelle summene til klimatiltak er dermed betydelig lavere enn det rike land har forpliktet seg til å levere, og utviklingslandene sitter fortsatt med store deler av regningen.

SLUG krever at:

- norske myndigheter fortsetter å gi klimafinansiering i form av gavebistand under FNs klimakonvensjon, ikke lån
- norske myndigheter jobber for at kun gaveverdien av lån skal telles som klimafinansiering under FNs klimakonvensjon
- norske myndigheter arbeider for at FN fortsetter å være hovedaktør i normsettingen av finansiering av klimatiltak

3.2. GJELDSSLETTE

For å sikre at gjeldsbetjening ikke går utover grunnleggende menneskerettigheter, arbeider SLUG for slette av illegitim og ubetalbar gjeld, samt opprettelsen av en åpen, rettferdig og nøytral gjeldsslettemekanisme.

3.2.1. ILLEGITIM GJELD

Store deler av gjeldsbyrden til utviklingsland består av illegitim gjeld. Illegitim gjeld er lån tatt opp av undertrykkende regimer, lån tatt opp til illegitime formål eller lån til mislykkede prosjekter som forårsaker miljømessig eller sosial skade som burde vært forutsett av långiver. Låntakerlandets befolkning bør ikke stilles ansvarlig for denne gjelden, og lånene bør ikke kunne kreves tilbakebetalt.

Land som har mottatt lån som i utgangspunktet var illegitime, bør kunne erklære lånene ugyldige og nekte å betale dem tilbake. Betalingsnekt kan også være legitimt i tilfeller der gjeldsnedbetalingen går ut over grunnleggende menneskerettigheter. I dag finnes det ingen internasjonalt allment anerkjent definisjon på illegitim gjeld, og det finnes heller ingen mekanismer som kan vurdere legitimiteten til et lån.

SLUG krever at:

- all illegitim gjeld slettes
- norske myndigheter arbeider for å etablere en internasjonal konsensus rundt begrepet illegitim gjeld, basert på innspill fra sivilsamfunn og akademikere

3.2.2. GJELDSREVISJON

En gjeldsrevisjon er en gjennomgang av gjeld i låntagerland eller utlån i långiverland og i finansinstitusjoner. Både den norske og internasjonale gjeldsbevegelsen har lenge arbeidet for at gjeldsrevisjoner skal brukes for å undersøke legitimitet av statlig gjeld og forbedre fremtidig låneopptak- og långivningspraksis.

I 2013 ble Norge det første kreditorlandet til å gjennomføre en gjeldsrevisjon av utlån til utviklingsland. Selv om revisjonen fant at Norge hadde overholdt egne regler på tidspunktet da lånene ble gitt, konkluderte den også med at Norges utlånspraksis i liten grad var i overensstemmelse med UNCTADs prinsipper for ansvarlig utlån og låneopptak. SLUG utgav en skyggerapport som konkluderte med at deler av Indonesias gjeld til Norge er illegitim når den analyseres i lys av UNCTADs prinsipper.

SLUG krever at:

- Indonesias illegitime gjeld til Norge slettes
- norske myndigheter gir politisk og økonomisk støtte til utviklingsland som ønsker å gjennomføre offentlige gjeldsrevisjoner
- norske myndigheter støtter betalingsnekt av illegitim gjeld så lenge det ikke finnes en rettferdig internasjonal gjeldsslettemekanisme som upartisk kan ta stilling til gjeldens legitimitet
- norske myndigheter jobber for at den norske gjeldsrevisjonen skal ha presedensskapende virkning i det internasjonale arbeidet for ansvarlig utlån og ansvarlig låneopptak

3.2.3. BÆREKRAFTIGE GJELDSBYRDER

Hvor mye gjeld et land kan tåle defineres i dag med utgangspunkt i landets mulighet til å møte forpliktelser overfor internasjonale långivere og vurderer i liten grad låntagerstatens mulighet til å oppfylle forpliktelser overfor egen befolkning. Om en stats gjeldsbyrde er så stor at den ikke kan betales uten at det går utover befolkningens grunnleggende rettigheter kan ikke gjeldsnivået anses som bærekraftig.

Hvorvidt et land har en bærekraftig gjeld defineres i dag av kreditororganisasjonene Verdensbankens og IMF's "Debt Sustainability Framework" som ofte også ligger til grunn for avgjørelser om gjeldslette. SLUG mener at det benyttes for snevre standarder for hva som defineres som ikke-bærekraftig gjeld i dette rammeverket. Et lands gjeldsbærekraft bør inkludere sosiale faktorer i tillegg til rent økonomiske.

FNs bærekraftsmål 17.4 forplikter alle land til å "bistå utviklingslandene i å oppnå langsiktige og bærekraftige gjeldsvilkår". For at verden skal nå de øvrige bærekraftsmålene innen 2030 er det essensielt å unngå gjeldskriser, og det er også nødvendig at definisjonen på gjeldsbærekraft inkluderer sosiale faktorer i tillegg til rent økonomiske. FNs retningslinjer for gjeld og menneskerettigheter (2012) gir veiledning om hvordan både stater som tar opp lån og de som låner ut skal oppfylle sine internasjonale menneskerettighetsforpliktelser.

SLUG krever at:

- norske myndigheter arbeider for at definisjon av bærekraftig gjeld reflekterer at gjeldsbetjening ikke skal svekke sosial og økonomisk samfunnsutvikling i låntakerlandet
- norske myndigheter følger FNs retningslinjer for gjeld og menneskerettigheter i sine utlån og jobber for en global aksept av retningslinjene

3.2.4. GJELDSSLETTEMEKANISMER

I dag finnes det ingen prosedyrer for en omfattende og effektiv restrukturering av gjeld for land i gjeldskrise. Restruktureringer og gjeldssletteprosesser er fragmenterte og bidrar sjelden til en varig løsning på gjeldsproblemer. De fattigste landene har tidligere fått gjeldslette gjennom HIPC og MDRI, men flere av disse står nå på nytt i fare for å havne i gjeldskrise. Sletting av gjeld foregår i fora der låntakerlandene har liten eller ingen innflytelse over prosessen. I tillegg tar flere og flere land nå opp lån gjennom salg av statsobligasjoner, samtidig som långiverbildet blir mer fragmentert med flere fremvoksende økonomier på kreditorsiden.

En annen kompliserende faktor er fremveksten av gribbefond. Gribbefond er selskaper som har spesialisert seg på å kjøpe opp gjeld for en brøkdelen av verdien for deretter å kreve full tilbakebetaling. Dette kan hindre land i gjeldskrise i å gjennomføre restruktureringer for å komme ut av krisen. I mange tilfeller har kreditorer nektet å gå med på en restrukturering av obligasjonslån, og så saksøkt låntakerlandet for å få full tilbakebetaling av lånet. For å sikre seg mot gribbefond kan man inkludere klausuler i obligasjonskontraktene som gjør det

vanskeligere å saksøke staten, men mange kontrakter mangler i dag dette. Enkeltland kan også innføre nasjonal lovgiving som hindrer gribbefond i å benytte domstoler i deres jurisdiksjon.

Ingen av disse alternative er imidlertid omfattende nok og det er behov for en åpen og upartisk gjeldsslettemekanisme som omfatter alle typer lån som kan sikre en helhetlig og varig løsning på gjeldskriser. En uavhengig og rettferdig gjeldsslettemekanisme kan komme frem til en rettferdig løsning for både landet og dets kreditorer. I denne vurderingen må man særlig ta hensyn til at befolkningens grunnleggende menneskerettigheter, som tilgang til helsetilbud og utdanning, er dekket i låntagerlandet. En slik mekanisme skal også vurdere om fordringene er legitime. Å få på plass denne typen gjeldsslettemekanisme er også nødvendig for å sørge for at framtidige utlån følger UNCTADs prinsipper for å fremme ansvarlig utlån og lånoptak.

Arbeidet for å få på plass en internasjonal institusjon eller mekanisme i FN har startet, og FNs generalforsamlingen vedtok i 2014 og 2015 resolusjoner som fastslår viktigheten av en slik prosess. Prosessen endte i et sett med prinsipper for gjeldsrestrukturering kalt "Basic Principles on Sovereign Debt Restructuring Processes". Norske myndigheter har ikke støttet opp om prosessen eller prinsippene. Våren 2015 publiserte UNCTAD "Roadmap and Guide for Sovereign Debt Workouts" - en guide for hvordan en bærekraftig, legitim, åpen, upartisk og helhetlig behandling av gjeldskriser kan og bør foregå.

Land som rammes av alvorlige naturkatastrofer eller folkehelseepidemier bør få umiddelbar hjelp til håndtering og gjenoppbygging, slik at landet ikke pådrar seg ikke-bærekraftige gjeldsbyrder. Når kriser inntreffer er det ofte et akutt behov for penger. Utlånere bør enes om en mekanisme som gir land et umiddelbart moratorium (at gjelden fryses) slik at midler som skulle gått til gjeldsnedbetaling kan gå til håndtering og gjenoppbygging de første månedene etter katastrofen inntreffer.

SLUG krever at:

- det opprettes en uavhengig og rettferdig gjeldsslettemekanisme som tar utgangspunkt i UNCTADs prinsipper om ansvarlig utlån og låneopptak, FNs prinsipper for gjeldsrestrukturering og UNCTADs guide for gjeldsforhandlinger
- norske myndigheter støtter opp om FNs prinsipper for gjeldsrestrukturering og UNCTADs guide for gjeldsforhandlinger
- norske myndigheter er en positiv bidragsyter til prosessen i FN og sette av øremerkede midler til arbeidet for en gjeldsslettemekanisme internasjonalt
- norske myndigheter bidrar til opprettelsen av regionale gjeldssletteinitiativ for spesielt hardt rammede land, for eksempel "Small Island Developing States" (SIDS)
- det opprettes en mekanisme som gir utviklingsland som rammes av alvorlige naturkatastrofer eller folkehelseepidemier et moratorium

3.3. INTERNASJONALE FINANSINSTITUSJONER OG INVESTERINGER

De internasjonale finansinstitusjonene (IFlene) er involvert i både utlån og reforhandlinger av gjeld. SLUG arbeider for at skjeve maktforhold i institusjonene skal jevnes ut og at utlån skal følge retningslinjer for ansvarlig långivning. SLUG følger også Norges og det internasjonale arbeidet med investeringsavtaler.

3.3.1. INTERNASJONALE FINANSINSTITUSJONER

I kjølvannet av finanskrisen har IFlene blitt viktigere kilder til utviklingsfinansiering i fattige land. IFlene spiller en svært viktig rolle både som utlåner og når det gjelder gjeldsslette. For at utviklingsland skal få mer innflytelse i disse prosessene arbeider SLUG for reform av de internasjonale finansinstitusjonene.

I Verdensbanken og IMF bestemmes et lands stemmevekt i styret etter landets finansielle bidrag til institusjonen. Det gjør at disse institusjonene er dominert av de rikeste landene, og at de fattigste har liten innflytelse i prosesser som legger sterke føringer for økonomisk utvikling, blant annet gjennom å stille

betingelser ved utlån. IFlenes betingelser ved utlån, kondisjonalitetene, bør ikke foregripe landets demokratiske prosesser og heller ikke bidra til at befolkningens rettigheter svekkes.

Stemmereformen som trådte i kraft i IMF i 2016 har gitt fremvoksende økonomier som Kina, India og Brasil større stemmevekt, men styringsstrukturene i IFlene må fortsatt endres for å utjevne maktforholdene mellom rike og fattige land. Utviklingsland må få mer stemmevekt i de styrende organene, og praksisen med europeiske og amerikanske ledere må avskaffes.

De siste årtiene har vi sett at uformelle institusjoner og ad-hoc pregede sammenkomster av stater har blitt etablert for å håndtere konkrete globale økonomiske utfordringer, utenfor FN og de etablerte IFI-ene. Endringer i de internasjonale finansmarkedene skjer fort og stater har argumentert for at de store etablerte institusjonene har for lang reaksjonstid til å håndtere dagens utfordringer. G20 og Paris-klubben er eksempler på slike uformelle institusjoner som driver politikktutvikling på gjeldsfeltet. Begge institusjonene er eksklusive og lite representative klubber hvor et flertall av verdens land ikke er representert. Håndtering av kriser i det internasjonale finansmarkedet og finansiering av utvikling må koordineres i legitime organ hvor også utviklingsland er representert og har en demokratisk stemme, slik som for eksempel FNs prosess for Finansiering For Utvikling (FFD).

SLUG krever at:

- norske myndigheter bruker sin politiske og økonomiske innflytelse i IFlene til å kreve demokratiske reformer av stemmefordelingen
- IFlene ikke stiller politiske eller økonomiske krav som foregriper landets egne demokratiske prosesser eller som svekker menneskerettighetene, herunder også arbeidstakerrettigheter og helserelevante rettigheter
- norske myndigheter jobber for å hindre at IFlene støtter prosjekter med skadelige økonomiske, sosiale eller miljømessige konsekvenser
- IFlene må anerkjenne sitt historiske ansvar for utviklingslands gjeld og må derfor i større grad bidra i arbeidet med illegitim gjeld og ansvarlig finansiering
- IFlene må anvende UNCTADs prinsipper for ansvarlig utlån og de må innordne seg den internasjonale gjeldslettemekanismen når denne blir en realitet

3.3.2. PRIVATE INVESTERINGER OG INVESTERINGSAVTALER

Privat næringsliv blir en stadig vanligere del av utviklingsfinansieringen. Dette kan påvirke lands gjeldsbærekraft på ulike måter. Blant annet er det fare for at restrukturering vanskeliggjøres og at det bygges opp store mengder "skjult gjeld".

Bilaterale investeringsavtaler (BITs) og regionale investeringsavtaler kan vanskeliggjøre og forhindre nødvendig restrukturering av gjeld. Investeringsavtaler beskytter utenlandske investorer, og flere og flere utviklingsland inngår slike avtaler for å tiltrekke seg utenlandske investeringer. Flere kreditorer har forsøkt å argumentere for at statsobligasjoner er beskyttet av investeringsavtalene. Vi ser i dag en tendens hvor lite samarbeidsvillige kreditorer hevder at restrukturering av statlig gjeld kan bryte med deres investorbeskyttelse. De nekter å bidra til restrukturering og saksøker stater i gjeldskrise for brudd på investeringsavtalen.

Public-Private Partnerships (PPPs) kan føre til skjulte gjeldsbyrder i form av "contingent liabilities" – utgifter som *kan* komme i fremtiden. I et slikt offentlig-private samarbeid hvor prosjektet feiler kan staten ende opp med utgifter som senere må lånefinansieres. På grunn av regnskapstekniske standarder kan lånene skrives "off balance sheet", noe som betyr at det er den private partneren som tar opp lånet, men at staten fortsatt har ansvaret dersom noe går galt. Denne potensielle gjeldsbyrden bør reflekteres i beregninger av landets gjeldsnivå slik at gjeldsbyrden forblir bærekraftig selv om prosjektet skulle gå galt.

SLUG krever at:

- norske myndigheter ekskluderer statsobligasjoner fra definisjonen av "investering" i sin modell for bilaterale investeringsavtaler og jobber for at dette ekskluderes også i regionale investeringsavtaler

- Norge ikke inngår PPPs med utviklingsland hvor lånene er "off balance sheet" og jobber for at Verdensbanken og andre aktører heller ikke gjør dette
- "contingent liabilities" tas hensyn til i utarbeidelsen av gjeldsbærekraftsnivåer